

jako vihar na leta, kar sem se v svoji neizrekljivi sreči kot novorojeni rezervni in v Hercegovino prepeljani častnik sprehajal po močvirnatih njegovih livadah. Na drugi strani te planjave, to je, trgu Vrgoracu ravno nasproti dviguje se sivo skalnato in robato robovje precéj dolgočasno proti nebu. Na najvišem vrhu stoji mala trdnjava, pod njo pa hercegovsko mesto Ljubuška.

Ako hočemo to trdnjavo imenovati trdnjavo Ljubuško, omeniti moramo takoj, da ona ni bila več trdna, ampak uže precej razdrta. Od 15. avgusta do 15. septembra l. 1878. bil sem namreč poveljnik tej trdnjavi. Zapovedoval sem 60 pešcev, osem topničarjev in eno dalmatinsko mulo, katera je imela častno nalogo, da nam je iz mesta donášala vode in druge raznovrstne stvari, ki so tam doli življenju človeškemu neobhodno potrebne, kakor: kruh, meso in šupo zoper bolhe.

Trdnjava Ljubuška znamenita in očitna je samo od daleč; ako bi jo pa, dragi „Novičar“, pogledal blizo, bal bi se gotovo, da jo sv. Medarda dež spere v dolino. Isto tako bil je tudi nje notranji drob uže ves razjeden in zamotan. Prostori te trdnjave vgajali bi gotovo bolj tistim domačim živalim v stanovanje, katere imajo namesto dlake ščetine, namesto gobcev rilce ter pri nas po stari navadi v svinjakihi stanujejo. Kot poveljnik izbral sem si v svojem stanovanju najlepši prostor za svoje ležišče, na katerega sem po lestvici, kakor kokoši, plezal. Vojaki prenočevali so pa najraje pod milim nebom, kajti tožili so, da jih v istih sobah vso noč po životu nekako čudno ščiplje in grize, kar so, kakor se je pozneje natančno dokazalo, provzročile male šestonožne živalice, katere pri nas preganjamo navadno s šupo in žavbo.

25. dan avgusta bil je jako soparen dan. Sivi oblaki podili so se od severa proti jugu, kakor bi se jim mudilo, da preje pridejo iz te žalostne in puste dežele, katera je nerodovitnejša nego naš Kras.

Proti večeru prenehala je vročina uže toliko, da bi nam bil toplomer, ako bi ga ravno bili pri rokah imeli, pokazal v senci samo kakih 24 stopinj toplote.

Ura bila je ravno pet, ko pripiha v eni sapi, kakor kovašk meh, iz mesta gor vojak, ki mi izroči list papirja. Prečitam urno; v pismu stalo je napisano sledeče: „Ravno sem poizvedel, da nameravajo Turki še to noč napasti trdnjavo ter se polastiti v nji nakopičenega orožja in smodnika.“

Dragi bralec, verjemi mi, ko sem te vrstice prečital, bilo mi je tako čudno pri srcu, da mi je, sam ne vem, zgolj poguma ali bojazljivosti, kar zastajala sapa. Da ne pozabim, omeniti moram, da mi je te vrstice pisal moj poveljnik, precej visok častnik z zlatim ovratnikom, srebrnimi zvezdami in rudečim nosom. Povedal mi je v istem listu dalje, da moram biti sè svojimi vojaki pripravljen vsak trenutek na boj. To pa ni mala stvar! Zato sem brez zamude sklenil, braniti domovino proti turškemu vragu do zadnje kapljice krvi, ter se podal k svojim vojakom.

„Vojaki, velika nevarnost nam preti!“ S temi besedami pričel sem namreč svoj govor, v katerem sem jim natanko razložil, kaj ima vsak storiti, ako bi nas ponoči napadli Turki.

Bilo je uže pozno; ves truden se vležem na pare trpin, to je, na svoje ležišče. Sabljico položim na levo, revolver pa na desno stran postelje, spravim Malovrhove „poezije“ pod zglavje (takrat bil sem namreč zaljubljen in sem te pesmi, ker „Haderlapova ljubljanska pisma“ še niso izšla, jako pridno prebiral) ter zaspim, pa ne zarad poezij, ampak zarad vtrujenja.

Pa glej! kar čujem klic: „Halt, wer da!“ „Halt, wer da!“ — Memo okna se zabliška — bum!

Kakor bi trenil, planem kviško, zgrabim sabljo in

dirjam po stopnicah dol, kjer mi uže sluga nasproti priletí in komaj jeclja: „Turki so tukaj“ ter se trese kakor šiba na vodi.

To pa ni „špas“ — sem si mislil in se naravnost podal k straži, katera je vstrelila in je stala tik mojega stanovanja. Kaj je? Straža mi odgovori, da je dobro videla, da se je nekdo bližal trdnjavi, samo razločiti ni mogla, kedo. Klicala je toraj trikrat „Halt, wer da!“, ker se pa nikdo oglasil ni, je strelila.

Kedo bi si ne mislil, da se je hotel kak Turek prilaziti trdnjavi? Vojaki posedli so v trenutku vse zidovje, potem je bilo vse tiho in mirno.

Bleda luna skrila se je za sive oblake, kakor bi ne hotela pričati bližajočemu se krvavemu prizoru, kajti pričakovali smo, da bodonas vsak trenutek napadli Turki.

Čakali smo; vsem je bilo nekako čudno pri srcu. Od daleč zaslišalo se je čudno stokanje, morda stokanje istega predrznega nesrečneža, ki se je približal trdnjavi in ga je morda zadela krogla. Potem je bilo zopet vse tiho; le netopirji frfetali so sem ter tje in iz daljave slišalo se je zdaj in zdaj enoglasno, ponoči jako neprijetno petje slovanskega, v teh krajih pa uže poturčenega čuka.

Turkov pa le še ni bilo. Skoraj se je jelo uže dani in čakali smo jih še vedno, kajti trdnjavinih vrat nismo smeli odpreti, da bi pogledali, kaj tam stoče. Saj bi bila to tudi lahko kaka zvijača, da bi nas zajeli, in to smo dobro vedeli, da je Turek ves pasji in zvit kot kozji rog. Boljše je toraj nekoliko potrpeti in počakati, kaj nam pokaže beli dan.

Na skali sedé premišlujem, kako bi bilo lepo, če bi nas Turki napadli; mi bi jih pretepli, gotovo bi kmalu kinčal zlati križec moje prsi. V tem premišljevanju sem zadremal, kar me pokliče moj sluga in mi pokaže stvar, katera je zunaj trdnjave, kakih štirideset korakov od zidovja ležala v svoji krvi na tleh.

Pa kaj je to? Ali je to isti izdajalec, ki nas je hotel zalaziti in katerega je krogla v istem trenutku zadela, ko se je prikradel do trdnjavinih vrat? Pogledamo natančneje.

Pa vsaj! To ni Turek, ki tam leži v svoji krvi, stoka in brca z nogo, to ni naš sovražnik, to še človek ni, ampak — osel.

V Hercegovini se namreč živina pase vse noči, ker ljudem primanjkuje hlevov in krme. Nedolžni osliček, nadejaje se nič hudega, prikoračil je ponoči do trdnjave, da bi si tu poiskal kake skorjice kruha ali kak drug jedljiv ostanek. Straža, katera ga v temi ni spoznala, zakričala je nad njim: „Halt, wer da!“ Revež se je prestrašil, in ker ni bilo mogoče, da bi v enem mesecu zatrosili v Hercegovini toliko kulture, da bi vsak osel razumel nemški, se je spustil v tek, straža, katera ga ni poznala, vstrelila je za njim ter ga zadela skozi zadnjo desno nogo v trebuh. Ko smo ga zagledali ležati v krvi, hiteli smo k njemu; revež pogledal nas je še enkrat prav milo, pobrcal z levo nogo in izdihnil svojo oslovsko dušo za zmiraj kot žrtva nemške kulture!

E. K.

Mnogovrstne novice.

* Oblak se je vtrgal 9. dne t. m. v Veršecu na Ogerskem. Dež namešan z debelo točo je kar iz škafe lil. V kratkem času je potok Mesić silno narastel, noseč s seboj vse, kar je dosegel. V mestu, kjer te nesreče niso pričakovali, so bile naenkrat niže ležeče hiše polne vode. Do prsi visoka voda je drla po mestu, tako, da stanovalci še iz hiš niso mogli bežati. Kmalu pa pojenja velika povodenj in vse se zbira na mostovih, da

vidi žalostno katastrofo. Posebno poln gledalcev je bil most pri srbski bolnici. Na enkrat se zruši temeljno zidovje ter vse pade v vodo, most, kakor tudi gledalci. Kakih 30 do 40 ljudi je klicalo na pomoč v dereči vodi. Vse je hitelo na pomoč in mnogo se jih je srečno rešilo na suho. Koliko jih je našlo smrt, se še ne vé dobro. Jok je nastal strašansk. Matere so iskale svoje otroke, otroci svoje reditelje; nepozabljiv ostane ta prizor vsakemu, ki je videl to boritev za življenje. Do sedaj se je osem hiš podrlo. Kar ni voda odplavila, pokončala je še toča. Vsi vinogradi v okolici so uničeni.

Naši depisi.

Z Gorice 20. jun. — Dr. Jos. vitez Maurovich imenuje se tedaj novi goriški župan, ki je bil izvoljen preteklo soboto namesto odstopivšega dr. Deperisa. — Posel njegov bo težak, toda pri odločnem postopanju in ako se vse moči mestnega zbora združijo v vredbo gospodarskih razmer našega mesta, zaslužil si bo kmalu gorko zahvalo vsega meščanstva. — Zborovanje goriškega zbora do zdaj ni bilo pomenljivo, seje so redke in obravnavajo se izključljivo gospodarske zadeve. — Vreme je pri nas nestanovitno. — V nedeljo peljal se je skoz naše mesto vaš deželni predsednik g. A. Winkler, ki je šel k pogrebu svoji materi, ki je v soboto umrla v visoki starosti. Naj v miru počiva blaga mati preblagega vašega deželnega očeta!

Novomesto 15. rožnika. — Prežalostne razmere današnjega, zelo popačenega, s tujimi običaji uže čisto okuženega časa, opominjajo nas sè zapovedljivo silo, da bi odvrnili to kužno bolezen od ljudstva in ne prepustili vsaj našega značajnega kmeta in naše poštene Kranjice izneveriti se kmečkemu stanu in narodu slovenskemu. Za to mora skrbeti v prvi vrsti ljudska šola, katera ima sveto nalogo, v otročjih srcih vzbujevati uže in gojiti ljubezen do njih domovine, ob enem jih soznanovati pa s krasotami njih rojstnega kraja in s prednostimi, ki jih ima lepi, častiti kmečki stan pred vsemi družimi stanovi, z eno besedo, ona mora vzgojevati kmečke otroke za kmete v pravem in dobrem pomenu besede. Za to so v drugi vrsti poklicana pa tudi vsa društva, ki zastopajo kmetijski stan, in med temi najprvo kmetijska društva. Poklic teh društev ne obstoji samo v tem, da skrbijo za to, da se kmetijstvo v deželi razvije in pripelje do najvišje stopinje popolnosti; ona morajo smatrati za svoj smoter tudi to, da ohranijo našega kmeta njegovemu stanu in narodu, da mu varujejo njegove pravice, da ga izobražujejo njegovemu stanu primerno, ter ga pripeljejo do prave ljudske prosvete, zraven mu pa obvarujejo tudi njegove narodne šege, pri nas na Kranjskem na pr. posebno narodne noše. Zelo žalostno bi bilo za celo Kranjsko, ako bi na enkrat prišli po namodnih, tujih šegah ob svojo narodno nošo, katera se zlasti med kmečkimi fanti žalobog skoraj čisto opušča. S kom bi se pri izvanrednih svečanostih — kakor bode drugo leto meseca julija, pri kateri bode tudi presvitli naš cesar navzoč — lepše zastopal naš narod, kakor s tem, da bi poslale vse občine naše drage domovine svoje deputacije k tej slovesnosti v domači narodni noši. To omenili smo uže danes zarad tega, da se poprimejo z novega zopet naši fantje in možje narodne šege, predno se bode obhajala 600letnica, ko se je Kranjska naša združila s habsburškimi deželami, da bodo mnogobrojno zastopane vse občine pri tej slovesnosti sè svojimi poslanci v narodni obleki.

Kar se tiče ženskega spôla, pokazala so letos dekleta kmečkemu stanu prvo nedeljo po sv. Rešnjem telesu, da niso še čisto opustila svoje lepe narodne noše.

Ta dan bilo je namreč pri slovesnem sprevodu v Šmihelski fari lepo število kmečkih deklet s pečami na glavi in s svečami v rokah, kar je v resnici vredno očitne pohvale; s tem so pokazale celemu svetu, da so v istini verne in poštene Kranjice, ki se ne sramujejo svojega kmečkemu stanu in so ponosne na svojo domovino in njene lepe šege. Drugo leto naj pokaže pa cela naša domovina presvitlemu vladarju, da rodila mu je tudi Kranjska vrle junace in krasne devotke, ki hočejo mu braniti pravice cele mogočne Avstrije in drage naše domovine, zraven pa ohraniti si tudi svoje pravice pred tujim posilstvom. Bog pomози!

Anton Derganec,

kmetijske podružnice tajnik.

Bohinj 17. jun. — Pričakoval sem, da se bo kedo drugi, ki so mu razmere natančneje znane, oglašil kaj o našem prečastitem, 3. t. m. umrlem g. župniku Luki Porenti. Ker se to ni zgodilo, naj mi bo dovoljeno, o tem, dasiravno malo kasno spregovoriti.

Ranjki gosp. župnik L. Porenta opravljali so svojo duhovno službo v Srednji vasi okoli 34 let. Prva leta bili so duhovni pomočnik pri svojem stricu Antonu Porenti, a po njihovi smrti voljeni bili so za župnika. Tedaj ves čas njihovega delovanja bil je posvečen naši župniji. V teh letih storili so premnogo koristnega za naš kraj. Navedem naj le najiminitnejše stvari.

Za zadnjih let svojega strica, kateri so bili precej bolehní, morali so večinoma vse duhovske reči sami opravljati. Naredili so takrat tudi načrt za novi farovž, po katerem se je zidanje res izvršilo. Ko so to delo dognali, niso mirovali, temveč poprijeli so se dela v cerkvi, kjer je marsikaka stara in trohnela reč klicala nemudne pomoči.

Leta 1869. omislili so nove zvonove. V poznejih letih napravili so znotranjo cerkveno opravo čisto novo, kakor: altarje, božji grob, tlak po vsi cerkvi, obhajilno klop (za katera jako okusno izvršena dela gre vsa hvala gosp. Vurniku v Radoljici), klopi itd. Tudi orglje je popravil in oglašil prav dobro gosp. Zupan iz Kroke.

Imeli so vse pripravljeno, da bi se bila še druga malenkostna cerkvena oprava nova naredila, pa neizprosljiva smrt ustavi jih v njihovem delovanju v 59. l. njih starosti. To delo, ki je večinoma uže pri gosp. Vurniku naročeno, pričakuje zdaj izvršitve po njihovem nasledniku.

Toda ne samo za cerkev, tudi za šolo bili so ranjki gospod župnik neizrečeno vneti.

Imeli so namreč prej v Srednji vasi malo pa čedno šolsko poslopje, katero pa ni zadostovalo sedanjim zahtevam. Vendar za pogajanje, predno se je določil za novo šolo primerni prostor, preteklo je več let. Na zadnje se vendar g. župniku posreči po neumornem trudu, da se je za to izbral najlepši prostor v celi Srednji vasi. To novo šolsko poslopje, ki je tudi po osnovi ranjcega gospoda sezidano, dela temu prostoru, kakor celi zgornji dolini vso čast. Nad šolo in na vzhodni strani šole napravil se je iz sveta, po katerem so prej drva gonili in je bil poln kamenja, lep šolski vrt.

Tako imamo po neprenehljivem in trudapolnem delovanju ranjcega g. župnika Luka Porente prekrasno cerkev in prelepo ter prostorno dvorazredno šolsko poslopje, katerima se daleč na okrog para ne dobi.

Šolski vrt, katerega so pričeli ranjki gospod, pri njegovi izvršitvi pa preobilo sodelovali g. kaplan J. Polkjukar, dasiravno jih je prva osoba županije mnogo zavirala, je zdaj do malega dodelan ter bo Bohinjcem, ko se prične s poskušanjem žit in zelišč ter sè sadje-rejo, v veliko korist.

Nezmožni smo preblagemu ranj. gosp. L. Porenti povrniti vse, česar so storili za našo okolico. Le na